

Henrik Ibzen, *Nora*, NORA

Još nije tako kasno. Sjedi, Torvalde: imamo nas dvoje mnogo da razgovaramo. Ti me ne razumiješ. I ni ja tebe isto tako nisam razumjela - sve do ovog časa. Molim te, ne prekidaj me. Moraš me saslušati. - Ovo je obračun, Torvalde. Mi smo već osam godina u braku. Ne pada ti na pamet da mi, ti i ja, muž i žena, danas po prvi put vodimo ozbiljan razgovor? Osam godina - i još duže - od prvog dana našeg poznanstva do danas mi nismo razmijenili ni jednu ozbiljnu riječ o ozbiljnim stvarima. Nikad nismo zajedno sjeli da o nečemu temeljito razmislimo. Vi ste prema meni mnogo zgriješili, Torvalde. Prvo tata, a onda ti. Niste me nikad voljeli. Vama se samo dopadalo da budete zaljubljeni u mene. Kad sam bila kod kuće uz tatu, on mi je saopštavao sve svoje nazore, pa sam tako i ja imala iste nazore. Ako sam nekad bila drugog mišljenja, onda sam to krila, jer njemu to ne bi bilo pravo. On me je zvao svojom lutkom i igrao se sa mnom, kao što sam se ja igrala sa svojim lutkama. Onda sam došla u tvoju kuću. Mislim, onda sam prešla iz očevih ruku u tvoje. Ti si sve uredio prema svom ukusu i tako je to postao i moj ukus, ili sam se samo tako pravila. Ne znam više tačno - možda je bilo oboje: malo jedno, malo drugo. Kad pogledam unazad, čini mi se da sam živjela kao prosjak - samo od milostinje. Živjela sam od toga što sam tebi pravila predstave. Pa ti si htio da bude tako! Naša kuća nije bila ništa drugo nego neka soba za igranje. Ovdje sam ja bila tvoja žena-lutka, kao što sam u tatinoj kući bila kćerka-lutka. A naša djeca, ona su bila moje lutke. Kad bi me ti uzeo da se igraš sa mnom, meni je bilo upravo takvo zadovoljstvo kakvo je bilo djeci kad bih ja njih uzela i igrala se s njima. To je bio naš brak, Torvalde. Ali tu je jedan zadatak koga se moram prihvatiti. Ja više ne mislim da sam u prvom redu supruga i majka. Mislim da sam prije svega čovjek isto kao i ti - ili, još bolje, mislim da ću pokušati da to postanem. Ja dobro znam da će svijet tebi dati za pravo, i da nešto slično stoji i u knjigama. Ali to što kaže svijet i što stoji u knjigama, to za mene više ne može biti mjerodavno. Ja sama moram razmisliti da bi mi stvari bile jasne. Moram pokušati da odgojim samu sebe. A ti nisi čovjek koji bi mi u tome mogao pomoći. To moram sama uraditi. I zato te sada napuštam. Moram da budem sasvim sama ako hoću da se snađem sa samom sobom i vanjskim svijetom. Zato više ne mogu ostati kod tebe. Napuštam te odmah. Kristina će me primiti za ovu noć... Uzeću sa sobom samo ono što mi pripada. Od tebe neću ništa - ni danas ni poslije.